
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עולם ומלחמה - היסטוריה צבאית מהמהפכה הצרפתית ועד דאע"ש
- 27061

תאריך עדכון אחרון 26-07-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ביה"ס להיסטוריה - תכנית מצטיינים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2021

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דני אורבך

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: dannyorbach@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני, 16:00-17:00, חדר 6123

תאור כללי של הקורס:

ישנן מעט מאד תופעות שהתקיימו, כמעט ללא הפסקה, משחר ההיסטוריה ועד לימינו: המלחמה היא ללא ספק אחת מהן. מלך צרפת לוואי ה-14 קרא לה "הטיעון האחרון של מלכים" וחקק את המימרה הזאת על תותחיו, ההוגה הצבאי הקלאסי קארל פון קלאוזביץ כתב שאין היא אלא המשך המדיניות הפוליטית באמצעים אחרים, ואילו המצביא היפני הסורר אישיווארה קנג'י המשיל אותה לזירת סומו בקנה מידה עולמי. במאה העשרים, הוקיעו אותה אינספור סופרים ומשוררים, רבים מהם בעלי ניסיון צבאי, כגהינום נתעב עלי אדמות, ואילו אחרים היללו אותה כחוויה מטהרת ומחשלת.

במהלך הסמסטר נלמד על מלחמות ולוחמים באירופה, ארצות הברית, המזה"ת ומזרח אסיה, ונבחן כיצד התפתחו הלוחמה, האסטרטגיה, המחשבה והתרבות הצבאית מתקופת המהפכה הצרפתית ועד ימינו. נדון בקצינים פרוסים, טרוריסטים, מהפכנים, לוחמים יפנים וחיילים מודרניים מכל קצוות העולם, בניסיון להבין האם המלחמה היא ביטוי משתנה של עקרונות קבועים, או רצף תופעות היסטוריות שאין אחת דומה לרעותה. נכיר הוגים אסטרטגיים קלאסיים ומודרניים כגון קארל פון קלאוזביץ, אנטואן-אנרי ז'ומיני, אישיווארה קנג'י, דוד גאלולה וסר באזיל לידל-הארט, וגם כותבים ומחדשים צבאיים בני ימינו כגון אמיל סימפסון, אדוארד לוטוואק ודייוויד פטריאוס. במקביל, נתהה מה הקשר בין צמדים מוזרים כמו מלחמה ורומנטיקה, נצחונות מסחררים ותבוסות עגומות, שריון ופשיזם, ונלמד גם על נשים במלחמה – כלוחמות מן השורה, אזרחיות, סייעניות ומרגלות. הקורס ישלב בין לימוד האירועים לדיון בסוגיות כגון מחשבה צבאית-אסטרטגית, והקשר בינה לבין תופעות תרבותיות ואינטלקטואליות; מדע, טכנולוגיה ומלחמה; האינטראקציה בין מלחמה ופוליטיקה, והיחסים בין הדרג הצבאי לאזרחי; טרור, גרילה ומלחמת פסיפס; קונטר-התקוממות, מודיעין וריגול, ולבסוף גם התנגדות, התנקשויות והפיכות צבאיות.

הציון הסופי ייקבע לפי עבודה סופית שיש להחזירה תוך חודש.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להבין טוב יותר ולעומק סוגיות בהיסטוריה צבאית, לקבל תמונה פנורמית רחבה על המלחמה כתופעה היסטורית, להכיר בבעייתיות ובמורכבות של מונחים כמו "ניצחון", "מקצועיות" ו"תבוסה" ששגורים בשיח הפוליטי, ולרכוש מיומנויות של חשיבה ביקורתית וקריאת טקסטים היסטוריים.

דרישות נוכחות (%):

נוכחות חובה, 80%. כדי להבין את החומר ולשמור על רצף לימודי, נוכחות סדירה בקורס חשובה מאד. מי שיעדר מיותר משלושה שיעורים ללא סיבה מוצדקת ומתועדת (סיבה בריאותית, משפחתית או שירות מילואים), לא יוכל להגיש את העבודה. חפיפה עם קורסים אחרים אינה נחשבת לסיבה

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
רשימת נושאים והרצאות

שבוע 1: העולם של אתמול: לוחמה בשחר העידן המודרני

קטע מוזיקלי: גבירתנו האהובה - המנון הלאנדסקנכטה

קריאה שוטפת:

Cathal J. Nolan, *The Allure of Battle: A History of how Wars have been Won and Lost* (New York: Oxford University Press, 2017), pp.77-106.

שבוע 2: קובית הברזל: המהפכה הצרפתית ומלחמות נפוליאון

קטע מוזיקלי: המרסייז

קריאה שוטפת:

Nolan, *The Allure of Battle*, pp.219-254.

קריאה לבחירה:

Robert Doughty et al., *Warfare in the Western World* (Lexington, Mass. D.C. Heath, 1996), pp. 195-206, 212-226.

שבוע 3: אסטרטגיה ורומנטיקה: ז'ומיני, קלאוזביץ ומולטקה

קטע מוזיקלי: הכו בתוף - שיר צבאי פרוסי

קריאה שוטפת:

עזר גת, מקורות המחשבה הצבאית המודרנית (תל אביב: צה"ל, הוצאת מערכות, 2002), עמ' 91-114, 163-201.

Carl von Clausewitz, *On War*, trans. Peter Paret and Michael Howard (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1976), pp. 75-112, 170-174, 357-359, 363-366

קריאה לבחירה:

Laurence Freedman, *Strategy - A History* (Oxford: Oxford University Press, 2015), pp.102-108.

בוחן מס' 1 (על חומרי הקריאה ותוכן השיעור של שיעורים אחד, שתיים ושלוש - ביחד!)

שבוע 4: כל טיפה של דם מהמגלב: מלחמת האזרחים האמריקאית

קטע מוזיקלי: *Version Confederate - Freedom of Cry Battle*

קריאה שוטפת:

אליוט כהן, הפיקוד העליון: אנשי צבא או מדינאים - מי ינהיג במלחמה? מאנגלית: ברוך קורות (תל אביב: הוצאת מטר, משרד הביטחון, 2002), ע"ע 27-57.

קריאה לבחירה:

Freedman, Strategy, pp.109-111.
Doughty et al., Warfare, Vol. I, pp. 331-338, 392-417.

שבוע 5: האור כבה מעל אירופה: פולחן ההתקפה ומשבר מלחמת העולם הראשונה

קטע מוזיקלי: משמר על הריון

קריאה שוטפת:

גת, מקורות, עמ' 291-332
יגיל הנקין, "קלחת של דם ואש: מאה שנים לקרבות וורדן", אתר מידה, 21.7.2016.
"הדרך הבלתי נמנעת אל אסון הקרב על הסום", אתר מידה, 12.8.2016
"הקרב על הסום: סופו של עידן התום", אתר מידה, 19.8.2016

קריאה לבחירה:

Stephen Biddle, Military Power: explaining Victory and Defeat in modern Battle
(Princeton N.J. Princeton University Press, 2004), pp.28-51.

שבוע 6: זהירות שריון! - מלחמה טוטלית, שריון והגישה העקיפה

קטע מוזיקלי: שחמט

קריאה שוטפת:

עזר גת, התפתחות המחשבה הצבאית במאה העשרים: פולר, לידל-הארט, דואה ומודרניסטים אחרים (תל אביב: צה"ל, הוצאת מערכות, 2002), עמ' 29-41, 71-88, 123-145.
ב.ה. לידל-הארט, אסטרטגיה של גישה עקיפה, מאנגלית: אלחנן אורן (הוצאת מערכות, תל אביב), ע"ע 327 - 367.

קריאה לבחירה:

Barry Posen, The Sources of Military Doctrine: France, Britain and Germany
between the World Wars (Ithaca: Cornell University Press, 1984), pp.85-94,
208-219.
שגיא טורגן, "מלידל-הארט לקלאוזביץ: צה"ל משנה תפיסה", מערכות 445-446 (קיץ 2016).

בוחר מס' 2 (על חומרי הקריאה ותוכן השיעור של שיעורים ארבע, חמש ושש - ביחד!)

שבוע 7: מלחמת העולם השנייה: המלחמה הטוטלית בשיאה

קטע מוזיקלי: לילי מרלן

קריאה שוטפת:

Michael Geyer, "German Strategy" in Peter Paret, ed., *Makers of Modern Strategy: From Machiavelli to the Nuclear Age* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1986), pp.572-597.

קריאה לבחירה:

Evan Mawdsley, *Thunder in the East: The Nazi-Soviet War, 1941-1945* (London: Hooter Arnold, 2005), pp.54-67, 83-88, 102-114, 175-177, 217-219, 245-267, 283-284, 347-348, 383-392.

שבוע 8: דובדבנים פורחים ופטריות גרעיניות: עלייתו ונפילתו של הצבא הקיסרי היפני

קטע מוזיקלי: Yukaba Umi

קריאה שוטפת: *Military Japanese :Country this on Curse*, Orbach Danny
Insubordination and the Origins of the Pacific War (Ithaca: Cornell University Press, forthcoming spring 2017), pp.1-7, 257-265.
Edward J. Drea, *Japan's Imperial Army: its Rise and Fall, 1853-1945* (Lawrence, Kan.: University of Kansas Press, 2009), pp. 110-125.

קריאה לבחירה:

Mark Peattie, *Ishiwara Kanji and Japan's Confrontation with the West* (Princeton, N.J. Princeton University Press, 1995), pp.49-83.

שבוע 9: קוממיות ונכבה: המלחמה הישראלית-ערבית הראשונה, 1948

קטע מוזיקלי: שוב יוצא הזמר אל הדרך

קריאה שוטפת:

בני מוריס, 1948- תולדות המלחמה הערבית-הישראלית הראשונה, מאנגלית: יעקב שרת (תל אביב: עם עובד, 2010), עמ' 130-203.

קריאה לבחירה:

David Tal, *War in Palestine, 1948: Strategy and Diplomacy* (New York: Routledge, 2004), pp. 168-194, 373-396.

בוחר מס' 3 (על חומרי הקריאה ותוכן השיעור של שיעורים שבע, שמונה ותשע- ביחד!)

שבוע 10: על בלימה והסלמה: המלחמה הקרה, קוריאה ווייטנאם

קטע מוזיקלי: "ההערכות הגלויה" - שיר מזרח גרמני מהמלחמה הקרה

קריאה שוטפת:

גת, כרך 2: 209-239

Andrew Krepinevich, *The Army and Vietnam* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1986), pp.165-172, 194-205.

קריאה לבחירה:

H.R. McMaster, *Dereliction of Duty: Johnson, McNamara and the Joint Chiefs of Staff* (New York: HarperCollins, 1997), pp.243-262, 323-335.

Kori Schake, "Dereliction of Duty Reconsidered: The Book that made the National Security Advisor", *War on the Rocks*, 28.3.2017 (Book review, available online)

שבוע 11: אנשי הגשם: מודיעין, ריגול ומבצעים מיוחדים

קטע מוזיקלי:

אנשי הגשם

קריאה שוטפת:

Abram N. Shulsky (revised by Gary J. Schmitt), *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence* (Washington: Brassey's, 1993), pp.74-97, 129-158.
McMaster, *Dereliction*, pp.5-7.

קריאה לבחירה:

Danny Orbach, "The Military-Adventurous Complex and the Roots of Japanese Imperialism", *Modern Asian Studies* (forthcoming)

Richard K. Betts, *Enemies of Intelligence: Knowledge and Power in American National Security* (New York: Columbia University Press, 2007), pp.12-53.

שבוע 12: האויב מבפנים: הפיכות צבאיות וגרילה

קטע מוזיקלי: הופ הפכנו

קריאה שוטפת:

Naunihal Singh, *Seizing Power: The Strategic Logic of Military Coups* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2014), pp.1-10, 15-23, 27-40.

Danny Orbach, "The not-so-secret Ingredients of Military Coups", *War on the Rocks*, 27.7.2017.

Caitlin Talmadge, *The Dictator's Army: Battlefield Effectiveness in Authoritarian Regimes* (Ithaca: Cornell University Press, 2015), 12-27.

קריאה לבחירה:

David Galula, *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice* (New York: Praeger, 1964), pp.3-16, 71-86.
Edward Luttwak, *Coup D'etat – a Practical Handbook* (New York: Knopf, 1969), pp.17-52, 138-165.
דני אורבך, ואלקירי – ההתנגדות הגרמנית להיטלר (הוצאת ידיעות אחרונות, 2016: מהדורה חדשה), 266-297
מאו דזה דונג, "על המלחמה הממושכת", מאנגלית: א. רובינשטיין, בתוך יהושפט הרכבי, עורך, עיונים על הגרילה (תל אביב: מערכות, 1971), ע"ע 184-206.

שבוע 13: דגלים שחורים: טרור, קונטר-התקוממות ודאע"ש

קטע מוזיקלי: המנון דאע"ש – צלצול החרבות

קריאה שוטפת:

Michael Weiss, *Hassan Hassan, ISIS: Inside the Army of Terror* (New York: Regan Arts, 2015), pp.20-39, 82-98.
יובל נוח הררי, "טרור מהו – מימי הביניים ועד למאה ה-21", זמנים 108 (סתיו 2009), זמין אונליין, <http://www.openu.ac.il/zmanim/zmanim108/download/zmanim108-harari.pdf>

קריאה לבחירה:

Insurgencies and Countering Insurgencies, US Army Field Manual (FM) 3-24 (May, 2014), chapter 9 (9.1-9.10), available online, <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf>
עדו הכט, "המדינה האסלאמית- ניתוח צבאי", מערכות 456 (יוני 2016), <http://maarachot.idf.il/PDF/FILES/6/113826.pdf>

Stephen Biddle et.al, "Testing the Surge: Why did Violence decline in Iraq in 2007?", In Celeste Ward et. al., eds., *The New Counterinsurgency Era in Critical Perspective* vol.6, no.2 (June, 2008), pp.201-232.

בוחן מס' 4 (על חומרי הקריאה ותוכן השיעור של שיעורים 10, 11, 12 ו-13 ביחד!)

שבוע 14: ערפילי העתיד: הרהורים על מלחמות המחר

קטע מוזיקלי: מונולוג טייס הצבעוני השחור – בלדה ממלחמת אפגניסטן

קריאה שוטפת:

Nolan, *Allure*, pp.572-583
Emile Simpson, *War from the Ground Up: Twenty-First Century Combat as Politics* (New York: Columbia University Press, 2012), pp.15-75.

קריאה לבחירה:

Freedman, *Strategy*, pp.196-201, 214-225.

חומר חובה לקריאה:

חומרי הקריאה מתחלקים לשני סוגים: קריאה שוטפת, וקריאה לבחירה. את הקריאה השוטפת אתם חייבים לקרוא משבוע לשבוע. מהקריאה לבחירה רצוי מאד לקרוא כמה שיותר, וחובה לקרוא לאחר תום הסמסטר את אותם המאמרים הקשורים לשאלות שתבחרו לענות עליהן בעבודה הסופית.

לפירוט הקריאה משני הסוגים ראו מתחת לכל נושא בסילבוס שלעיל.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 20 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: